

Az állami tulajdonú meddő szénhidrogén kutakkal kapcsolatos kötelezettségek teljesítése

HORVÁTH GYULA közgazda, gazdasági tanácsadó (BVH Kht., Budapest)

Az állami tulajdonú meddő szénhidrogénkutakkal kapcsolatos kötelezettségeket egy olyan szervezetbe kellett csoportosítani, amelyik képes műszakilag és vagyongazdálkodási szempontokból is megoldani a feladatokat. Az illetékes miniszter javaslatára a kormány a SZÉSZEK-et bízta meg a kutak vagyongazdálkodásával. A SZÉSZEK alapítói jogokat gyakorolva, e célból is, létrehozta a Bányavagyon-hasznosító Közhasznú Társaságot (BHV Kht.).

A hazai kőolaj- és földgázbányászat privatizálása során 1991-ben megalapításra került a Magyar Olaj- és Gázipari Részvénytársaság (MOL Rt.). A bányászat eszközei és a MOL Rt. részéről hasznosítható kutak a társaság tulajdonába kerültek. A MOL Rt. szempontjából nem hasznosítható kutak viszont továbbra is állami tulajdonban maradtak. Ezek a kutak az úgynevezett „állami tulajdonú meddő szénhidrogénkutak”.

A meddő szénhidrogénkutakkal kapcsolatosan mind a MOL Rt. alapításakor érvényben lévő bányatörvény (1960. évi III. törvény), mind pedig a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII. törvény részletes szabályokat írt elő (ellenőrzés, felszámolása, tájrendezés stb.).

A meddő szénhidrogénkutakkal kapcsolatosan vagyongazdálkodó és a bányatörvényből adódó felügyeleti feladatokat az állam tulajdonosi jogokat gyakorló szervezetei az elmúlt időszakban nem tudták ellátni. A MOL Rt. látta el a kutak bányatörvény szerinti felügyeletét, ellenőrzését, és végrehajtotta a kár és veszélyelhárítás érdekében szükséges intézkedéseket, és birtokolta a kutakkal kapcsolatos dokumentációkat (műszaki és geológiai kútkönyvek).

A kutakkal kapcsolatosan új feladatot, kötelezettséget jelent a bányatörvény 36. § (4) bekezdés előírása, miszerint „Az e törvény hatálybalépése előtt keletkezett bányászati célú mélyfúrásokkal kapcsolatos tájrendezési feladatok elvégzésére az köteles, aki 2004. december 31-én e bányászati célú mélyfúrások tulajdonosa. A tulajdonos az e bekezdés szerinti tájrendezési feladatokat a használaton kívüli bányászati célú mélyfúrások vonatkozásában 2014. december 31-ig köteles elvégezni, azaz, hogy a terület helyreállításának, újrahasznosításra alkalmas állapotba hozásának, illetőleg a természeti környezetbe illő kialakításának kötelezettségét fokozatosan az e rendelkezésen alapuló tájrendezési feladatok összességére nézve egyenletes ütemben köteles teljesíteni”. A meddő szénhidrogénkutak tulajdonosa 2004. december 31-én a magyar állam volt, ezért a kötelezettséget az államnak kell teljesítenie.

A fenti feladat végrehajtása és a nagyszámú, több mint 3000 db meddő kút szakszerű kezelése (ellenőrzés, felügyelet, értékesítés, felszámolás stb.) nehézséget okozott a bányászati tevékenységek végzésére nem szakosodott Kincstári Vagyon Igazgatóság (KVI) részére, ezért más megoldást tartott szükségesnek. Ennek érdekében a KVI

vezérigazgatója 883/18/2003. sz. levelével több javaslat előterjesztésével megkereste a gazdasági és közlekedési minisztert, kérve az állásfoglalását, szakmailag jártas, megfelelő vagyongazdálkodó kijelölését.

A meddő mélyfúrások vagyongazdálkodója a Bányavagyon-hasznosító Kht.

A miniszter V-2/1131/3/2003. számú levelében közölte állásfoglalását, amely szerint az eddig elvégzett tevékenysége alapján a SZÉSZEK-et javasolja a vagyongazdálkodónak. A KVI vezérigazgatója a minisztériumnak írt 31200-1370/10/2004. számú levelében közölte, hogy a miniszter javaslatának megfelelően a SZÉSZEK-et kívánja megbízni, és ehhez kéri a jogszabályban előírt egyetértését, amit a miniszter a V-2/1343/2/2004. sz. levelében megadott. Mindezek alapján született a 2330/2004. (XII. 21.) számú kormányhatározat, melyben a kormány jóváhagyta – más feladatok mellett – az állami tulajdonú meddő szénhidrogénkutak kezelési feladatainak teljesítése érdekében a Bányavagyon-hasznosító Közhasznú Társaság (BVH Kht.) alapítását úgy, hogy a közhasznú társaság fölött az alapítói jogokat a SZÉSZEK gyakorolja.

A közhasznú társaság vagyoneértékesítésből nem fedezhető költségeinek hányadát a SZÉSZEK finanszírozza a mindenkori költségvetési törvényben jóváhagyott bányabezárási keret mértékéig.

A kormányhatározat megjelenését és a BVH Kht. megalapítását követően felgyorsultak a már 2001 óta folyó tárgyalások a kutak vagyongazdálkodásba vételéről. Intenzív tárgyalások eredményeként 2005. augusztus 31-én létrejött a megállapodás.

A kht. vagyongazdálkodásába 3093 db kút került. A kútlistát a MOL Rt. állította össze. A vagyongazdálkodásba vétel két fázisban valósul meg. A vagyongazdálkodási szerződés aláírásával a kutak jogi átadása történt meg. A kutakkal kapcsolatos felelősség a kutak birtokba adásával száll át a vagyongazdálkodó BVH Kht.-ra. A birtokba vétel viszont a kút műszaki dokumentációinak átvételével (MOL Rt.-től) és egy helyszíni bejárással, helyszíni bejárás jegyzőkönyv felvételével valósul meg.

A már hivatkozott kormányhatározat és a vagyongazdálkodási szerződés szerint a BVH Kht. feladata a kutak kezelése, értékesítése és felszámolása. Ezen feladat során

a kht. bányászati tevékenységet folytat, mivel a Bányatörvény szerint ez a munka bányászati tevékenységnek minősül:

22. § (4) c., a bányászati tevékenység befejezését követő tájrendezés,
e, a felszín alatti vizek kutatásával és kitermelésével nem járó geotermikus energia kutatása és energetikai célú hasznosítása.

Ennek megfelelően a BVH Kht. az állami tulajdonú meddő szénhidrogénkutak vagyongazdálkodási feladatainak ellátása során bányavállalkozónak minősül, és meg kell szereznie mindazon jogosultságokat, amelyekkel a bányavállalkozónak rendelkeznie kell.

Vagyongazdálkodási szerződés tartalma

A vagyongazdálkodási szerződés aláírását követően azonnal megkezdődött a felkészülés a feladat végrehajtására. A következő feladatokat kell elvégezni:

A kutak birtokbavétele. 2006 januárjában, több mint fél éves tárgyalási sorozat eredményeként, létrejött egy megállapodás a MOL Rt. és a BVH Kht. között a kútdokumentációk (műszaki és geológiai kútkönyvek) átvételéről. A megállapodásban a MOL Rt. csak 2350 kútdokumentációjának átadását vállalta, mivel időközben kiderült, hogy 250 kút tévesen szerepel a vagyongazdálkodási szerződés mellékletében, 439 kutat pedig szeretne megkapni az államtól. A 2350 kútdokumentációjának átvétele és a BVH Rt.-nél történő irattári nyilvántartásba vétele folyamatban van. A kutak helyszíni bejárására egy későbbi munkafázisban kerül sor.

A KVI és a BVH. Kht. között létrejött vagyongazdálkodási szerződés szerint a BVH Kht. kötelezettséget vállalt egy ún. kútkataszter összeállítására. A kútkataszternek tartalmaznia kell a kutak műszaki és biztonsági állapotát, jellemzőit, az egyes kutak minősítését továbbhasznosíthatóság vagy felszámolási kötelezettség szempontjából, valamint a kutak könyvszerinti és forgalmi értékét. A kútkataszter létrehozásának nagy jelentősége lesz a kht. vagyongazdálkodási feladatainak végrehajtása szempontjából, mivel ezzel létrejön egy olyan adatbázis, ami a kutakról minden lényeges információt tartalmaz.

A kútkataszter tartalma szakterületenként a következő:

a) Kútkataszter adatait tartalmazó adatbázis szoftver oldali feltételeinek megteremtése, alapadatok és dokumentumok beszerzése, kutak helyszíni bejárása, a dokumentumok és információk adatbázisban történő rögzítése.

A kutak alapadatai:

- megnevezés, koordináták, megközelítési térképek,
- helyszíni bejárás információi (műszaki, környezeti, megközelíthetőségi állapot értékelése),
- ingatlan-nyilvántartási adatok.

b) Geológiai értékelés (hasznosíthatóság).

c) Forgalmi érték meghatározás.

Az a) és b) pontban megfogalmazottakra az első, a c) pontban megfogalmazottra a második negyedévben

közbeszerzési pályázatokat kell kiírni. Az a) és b) alatt megadott munkák befejezése a III. negyedév végére várható.

Vagyongazdálkodással kapcsolatos feladatok

Az előkészítést követően indul a tényleges vagyongazdálkodási feladatok végrehajtása, melynek során a következőket kell elvégezni.

1. Kutak vagyongazdálkodásának általános feladatai

Kútfelügyelet, kútellenőrzés. A kutak felügyeletét, a bányatörvényben előírt gyakoriságú helyszíni ellenőrzését a birtokbavételt követően meg kell szervezni. A kútkataszter összeállításánál megvalósuló helyszíni bejárás során megtörténik az első szemle is, így 2006-ban a kútfelügyeleti tevékenység minimális lesz, és csak a negyedik negyedévben indul. Későbbi években ez egy kútszámmal arányosan csökkenő tevékenység lesz.

Kitörésvédelmi készülség. A birtokolt kutakkal kapcsolatos felelősség viselése miatt biztosítékra van szükség abban a tekintetben, hogy ha a kht. által megrendelt kútmunkálat során kútkitörés következik be, akkor azt egy arra (eszközökkel és gyakorlott szakembergárdával) felkészült szervezet minél hamarabb el tudja fojtani. Ezért szükséges kitörésvédelmi készenléti szerződés kötése a MOL Rt.-vel. Terv szerint a MOL Rt.-nek ugyanazt a reakciósebességet kell biztosítania a kht. által kezelt kutakra, mint amit saját magára nézve alkalmaz.

Eseti biztonsági intézkedések (állapot fenntartás). A helyszíni bejárás során megállapításra kerülhetnek olyan hiányosságok, amelyek vészhelyzetet jelentenek. Ezeket a hiányosságokat fel kell számolni.

2. Kutak értékesítése

A kht. feladata elsődlegesen a hasznosítható kategóriákba sorolt kutak értékesítése. A kutak értékesítése az állami vagyongazdálkodásra vonatkozó törvények és jogszabályok előírásai szerint történik. Forgalmi értékbecslést és a KVI értékesítési engedélyének beszerzését követően meghirdetnek minden hasznosíthatónak értékelt kútat. 2006. évben először azokat a kutakat értékesítik, amelyre valamilyen megkeresés történt. Az értékesítés főbb munkafázisai:

- forgalmi értékbecslés
- engedélyek beszerzése
- marketing
- szerződéses rendszer kialakítás
- pályáztatás.

A kutak iránt a Magyarországon szénhidrogénipari koncessziós joggal rendelkező társaságok és önkormányzatok érdeklődnek. Konkrét megkeresés mintegy 50 kútra van. A szakértők véleménye szerint a kutak 3-5%-át lehet értékesíteni.

3. Kutak műszaki felszámolása

A nem hasznosítható, nem értékesíthető kutak felszámolására kerülnek. A felszámolást 2014-ig el kell végezni, amely jelentős feladatot ró a kht.-ra.

A kútfelszámolás során elvégzendő feladatok:

– kútfelszámolási tervek készítése, hatósági engedélyek beszerzése,

- a felszámolandó kutakhoz utak építése, javítása, berendezés alap javítása,
- kutak földfelszín alatti elzárása (műszaki felszámolás).

A vagyongazdálkodásba vett kutak 95-98%-át fel kell számolni, ami évenként nagyon jelentős feladatot jelent a kútjavító berendezéssel rendelkező vállalkozók részére.

4. Tájrendezés, rekultiváció

A kút műszaki felszámolását követően kerül sor a kutak, kútkörzetek rekultivációjára, tájrendezésre.

A tájrendezés során elvégzendő feladatok:

- a kútkörzet környezetkockázati értékelése (mintavétel, laboratóriumi értékelés, szakvélemény),

HORVÁTH GYULA a Pénzügyi és Számviteli Főiskola pénzügyi szakán végzett. 1985-1990-ig a Kőolaj- és Földgáz-bányászati Vállalat tervezési és kontrolling vezetője, 1990-2004-ig a Rotary Fűrési Rt. gazdasági igazgatója volt. 2005-től a Bányavagyon-hasznosító Kht. gazdasági tanácsadója, a CH üzletág vezetője.

Hazai hírek

Létrejön a Bakony-Balaton Geo-park

A szerveződé *Bakony-Balaton Geo-park* koncepciójának ismertetésére, az együttműködési lehetőségek felmérésére a Balatoni Nemzeti Park csopaki konferenciaközpontjában 2006. március 8-ára összehívták az érintett terület önkormányzatainak, civil szervezeteinek, kutató intézeteinek, egyetemének, vállalkozásainak – köztük több bányavállalkozás – képviselőit. A közel 100 fős hallgatóság előtt *Balogh László*, a Balatoni Nemzeti Park igazgatója leszögezte, hogy *nem egy újabb, köztudottakkal járó védett területi formáról van szó.*

A 2000-ben négy taggal megalakult, mára 25 tagot számláló Európai Geo-parkok Hálózatának (EGN) munkáját és fejlődését a Nemzeti Park négy éve figyelemmel kíséri. Céljuk:

- az Európai Geo-park és azon keresztül az UNESCO Geo-park címek elnyerése
- a geo-park központjának kialakítása a monoszlói Hegyestű Geológiai Bemutatóhelyen, továbbá két információs pont („geo-park-kapu”) létesítése Csupakon és Tapolcán
- a Bakony-Balaton Geo-park névnek, mint magas szintű, a fenntartható fejlődés értékrendje mentén szervező szolgáltatások és áruk védjegyének bevezetése
- e célok megvalósításában azon közösségek, szervezetek bevonása, akik fontosnak tartják a fenti célok megvalósulását.

Korbély Barnabás, a Nemzeti Park barlangtani és geológiai felügyelője ismertette, hogy Veszprém megye és kis részben Zala megye mintegy 1300 km²-nyi területén kezdeményezik a geo-park létrehozását. A geo-park olyan körülhatárolt, jelentősebb kiterjedésű terület, amely – főleg a geo-turizmuson keresztül – képes a helyi gazdasági fejlődést is szolgálni. Földtani örökségünk számos emléke található meg a területen, amely tudományos és oktatási jelentősége, ritkasága, valamint esztétikai értéke miatt egyaránt figyelmet érdemel. Az előadó kiemelte, hogy a geológiai értékek eladása, károsítása nem tolerálható a területen, *szerinte a geo-park és az intenzív bányászat is ellentétes egymással.* Külön szolt arról és képekkel is illusztrálta, hogy a tervezési területen több egykori és jelenlegi külfejtés is érintett:

- az iharkút-németbányai bauxitkülfejtés, az ott fellelt kréta korú ősmaradványok miatt,
- Monoszló település határában levő egykori, félbehagyott bazaltbánya (Hegyestű),
- az egykori darvastói bauxitkülfejtés (ma természetvédelmi terület),
- az üzemelő pulai alginitbánya, ahol pliocén kori hal- és növénymaradványok találhatók,

- rekultivációs terv készítése, engedélyek beszerzése,
- betonfeltörés, elszállítás, tárolóba lerakás,
- termőtalaj visszapótlás, művelési ágba történő visszaadás.

A fenti feladatok elvégzésére a kht. fokozatosan építi fel a szakembergárdáját.

A kht. 2005 októberében sikeresen megvalósította az M5-ös autópálya nyomvonalába eső Forráskút-6 jelű kút műszaki felszámolását. A kút rekultivációja folyamatban van. Mindezek alapján megállapítható, hogy a BVH Kht. képes hasonló feladatok megoldására.

- Sümeg-Mogyorósdombi újkőkori és a rézkori tűzkőbánya, (ma természetvédelmi terület),
- az Úrkút-Csárdahegyi mangánkülfejtés, amely feltárta a jura földtörténeti kor liász emeletében képződött mészkövet (ma természetvédelmi terület),
- a felhagyott várpalotai homokbánya, mely a miocén rétegekben talált ősmaradványokról nevezetes (ma természetvédelmi terület).

A területen jelentős történelmi, kulturális és ökológiai értékek is vannak. Kiemelten fontos a helyi közösségek és szervezetek bevonása is. Feladat a földtani örökség jelentőségének tudatosítása a helyben élők körében is. A Balatoni Nemzeti Park Igazgatóság olyan működést kíván megvalósítani, amely harmonizál a helyben élők gazdasági érdekeivel, a természeti és táji értékek megóvásával, hiszen a fenntartható területfejlesztés az egyik kulcsfogalom. A geo-parkok a nemzetközi/európai hálózat tagjaiként élő kapcsolatokat ápolnak a társ geo-parkokkal, amelynek során kölcsönösen felhívják a látogatók figyelmét a partnerek által bemutatott értékekre. A cél nem a két oklevél birtoklása, hanem az érintett régió új funkciókkal felruházása, ami a közösség számára is hasznos.

Valamennyi hozzászóló polgármester, civil szervezeti képviselő, területfejlesztő, kutató, egyetemi oktató és vállalkozó felajánlotta közreműködését a geo-park működtetéséhez.

Dr. Mindszenty Andrea, tanszékvezető egyetemi tanár (ELTE) felvetette, hogy az előadásban ismertetett földtani értékeken kívül mások is bekerülhetnének a geo-parki hasznosításba. Távlati célként említette „dínó-park” létrehozását az iharkút-németbányai külfejtés területén.

Vígh Tamás, az úrkúti mangánércbánya felelős műszaki vezetője is felajánlotta a közreműködést, együttműködési megállapodást javasolt az úrkúti őskorszak védelmének biztosítása érdekében. Szükségesnek tartotta tisztázni, hogy a bányászati tevékenység folytatása hogyan kapcsolható össze a geo-park működtetésével.

Az előadás és az azt követő hozzászólások után a résztvevők kisebb csoportokban kötetlen beszélgetéseket folytattak. Ezekből megtudhattuk azt is, hogy a szomszédos országok közül Ausztriában kettő, Romániában pedig egy geo-park található. A romániai Dél-Erdély területén, a hátszegi medencében hozták létre a Hateg Country Dinosaurus Geo-park néven az első ilyen jellegű területet.

A létrehozandó hazai geo-parkról további információ a Balatoni Nemzeti Park Igazgatóság honlapján található: bfnp.nemzetipark.gov.hu

Károly Ferenc